

СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

INTERNATIONAL AND LAW SECURITY OF COPYRIGHT AND ADJACENT RIGHTS STRUCTURE IN CONTEMPORARY CONDITIONS OF STATE ORGANIZATION

Биркович Т.І.,

*доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри державного управління і права
Київського університету культури*

У статті автор акцентує увагу на основних міжнародно-правових актах у сфері охорони інтелектуальної власності й на їх ролі та значенні в системі міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності. Особливо автор досліджує позитивний ефект від норм Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів, акцентує увагу на нормах Римської конвенції про охорону прав виконавців, виробників фонограм і мовних організацій. Аналізуються основні напрямки адаптації міжнародно-правових норм та перешкоди, які виникають під час їх впровадження в чинне українське законодавство. Особливо зосереджується увага на Угоді ТРІПС та позитивному ефекті від її впровадження. В дослідженні акцентується увага на подальших шляхах розвитку системи законодавства про інтелектуальну власність в Україні.

Ключові слова: міжнародно-правові норми, авторське право, суміжні права, інтелектуальна власність, захист інтелектуальної власності в Україні.

В статье автор акцентирует внимание на основных международно-правовых актах в области охраны интеллектуальной собственности и на их роли и значении в системе международно-правовой охраны интеллектуальной собственности. Отдельно автор исследует положительный эффект от норм Бернской конвенции об охране литературных и художественных произведений, акцентирует внимание на нормах Римской конвенции об охране прав исполнителей, производителей фонограмм и вещательных организаций. Анализируются основные направления адаптации международно-правовых норм и препятствия, которые возникают при их внедрении в действующее украинское законодательство. Отдельно концентрируется внимание на Соглашении ТРИПС и положительном эффекте от его внедрения. В исследовании акцентируется внимание на дальнейших путях развития системы законодательства об интеллектуальной собственности в Украине.

Ключевые слова: международно-правовые нормы, авторское право, смежные права, интеллектуальная собственность, защита интеллектуальной собственности в Украине.

The article deals with the main international and law acts in the intellectual property security sphere, its roles and importance in international and law intellectual property security sphere. Separately, the author investigates the positive effect from Berne Convention norms of security of the literature and artistic works. The author also pays attention to the Rome Convention norms of performers' right security, the creators of phonograms and language organizations. The article analyses the main ways of international and law norms adaptation and obstacles that arise due to its implementation in current Ukrainian legislation. In addition the article deals with TRIPS agreement and the positive effect of its implementation. Highlights the further ways of legislation system development of intellectual property in Ukraine.

Key words: international and law norms, copyright, adjacent rights, intellectual property, intellectual property security in Ukraine.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин у нашій країні, розширення міжнародного співробітництва і процесів гармонізації законодавства, швидкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій зумовлюють необхідність чіткого правового регулювання забезпечення і захисту прав інтелектуальної власності. Реалізація гарантованого ст. 54 Конституції України права громадян на свободу літературної, художньої, наукової та технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності, залежить від наявності в державі сучасної системи охорони права інтелектуальної власності. Її складниками є, з одного боку, сукупність нормативно-правових актів у цій галузі, з іншого – відповідним чином структурована ієрархія органів правової охорони інтелектуальної власності.

Досвід формування такої системи в Україні та інших державах переконливо свідчить про складність цього процесу. Складність і динамічність розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності зумовлює нові наукові пошуки та дослідження в зазначеній сфері.

Актуальність наукового інтересу до розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності зумовлена зростанням значення інтелектуальної власності в умовах інформаційного суспільства та потребою вдосконалення правової охорони об'єктів у контексті євроінтеграційних процесів України. Історія правового регулювання людьми відносин, пов'язаних з інтелектуальною власністю, нараховує десятки тисячоліть, а правові норми, які охороняли ці відносини, чи не най-

давніші серед інших юридичних правил поведінки. Досліджуючи генезу доктрини міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності, можна констатувати, що за довгий період розвитку системи охорони інтелектуальної власності у світовій науці виникло чимало наукових поглядів, що спричинили ряд дискусій щодо сутності прав інтелектуальної власності.

Стан опрацювання проблеми. Особливої актуальності в умовах глобалізаційних процесів займають питання міжнародно-правового регулювання охорони інтелектуальної власності та адаптація міжнародно-правових норм в Україні. В рамках зазначеної теми окремої уваги займає питання основних етапів становлення міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності. Так, науковці і практики у сфері інтелектуальної власності сьогодні активно досліджують питання змісту міжнародно-правових норм та шляхи їх адаптації, проте ці напрацювання не вичерпали всіх проблем у цій сфері. Зазначимо, що досить значущими в галузі міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності слід визнати дослідження О.А. Підопригора, О.Х. Юлдашева, В.О. Жарова, Ю.М. Капіци, О.П. Орлюка, В.С. Дроб'язко, І.І. Дахно, Ю.С. Шемшученко, Ю.Л. Бошицького, І.О. Мікульонка та ін. Разом із тим деякі проблеми в зазначеній сфері залишилися не в повній мірі розкритими.

Відповідно, **метою статті** є дослідження міжнародно-правової охорони авторських та суміжних прав і визначення ролі міжнародних стандартів у системі охорони прав на об'єкти авторського та суміжних прав як невід'ємних складників національної правової системи України.

Виклад основного матеріалу. Становлення правової охорони результатів інтелектуальної власності розпочалося, зокрема, з об'єктів промислової власності, що було обумовлено розвитком науки і техніки в певний історичний період розвитку суспільства. Проте вже довгий час акценти змінювалися в сторону авторського права і суміжних прав. Фахівці пояснюють такий інтерес тим, що завдяки бурхливому розвитку науково-технічного прогресу, інтернаціоналізації господарських зв'язків, комп'ютеризації виробництва інформація стала таким самим об'єктом права власності, як і засоби виробництва. Досвід розвинених країн показав, що саме по собі виробництво вже не є визначальним чинником зростання економічних показників, воно повільно поступається місцем науці, культурі, літературі, мистецтву тощо. У зв'язку з цим питома значущість міжнародно-правової охорони авторського права зростає вже не щодня, а щогодини. А вже з виникненням такого явища як Інтернет, одночасно виникло і чимало проблем, пов'язаних з порушенням прав на використання об'єктів авторського права, що розміщені в ньому. Доба Інтернету є епохою безперешкодного блискавичного розповсюдження різноманітної інформації в глобальних масштабах. Інформація передається Інтернетом переважно у вигляді творів, які є об'єктами авторського права, тому актуальними є питання міжнародно-правової охорони саме авторського права. Високий темп розвитку сучасних технологій обумовлює постійну необхідність змінювати механізми охорони прав, що виникають під час створення та використання об'єктів авторського права [5, с. 124].

Щороку мільйони людей створюють оригінальні твори – реклама, книги, музика, наукові дослідження та інші форми творчого вираження. Всі ці творіння є інтелектуальною власністю, і всі вони захищені авторським правом. Загалом, бурхливий розвиток галузі авторського та суміжних прав і її територіальний характер були довгий час серйозною перешкодою для міжнародного співробітництва в галузі обміну результатами творчої діяльності. Необхідність міжнародно-правової охорони авторських прав та їх визнання на території інших держав стала очевидно більш 100 років тому. Загалом, проблема міжнародно-правової охорони авторських і суміжних прав постала наприкінці ХІХ ст. Об'єкти авторського права в галузі літератури, мистецтва перекладалися та іншими способами використовувалися без згоди авторів за кордоном. Тому стало актуальним питання уніфікації правових засад у сфері створення, використання та охорони об'єктів права інтелектуальної власності. З того часу і розпочався активний процес становлення основ міжнародно-правової охорони інтелектуальної власності.

У світі історично склалися дві основні правові системи відносно авторського права та інтелектуальної власності. Сутність концептуальних розбіжностей між системами загального права (англо-саксонська модель) та цивільного права (континентальна європейська модель) полягає в наступному: країни загального права (Велика Британія, США) розглядають авторське право фактично як форму власності, яка може бути створена автором – фізичною або юридичною особою і яка після створення може використовуватися комерційним способом так само, як будь-яка інша форма власності. У країнах цивільного права (більшість країн Європи) авторське право також розглядається як таке, що має риси «власності», закон охороняє майновий зміст цієї власності, але має місце додатковий вимір прав автора, тобто філософська, інтелектуальна концепція того, що твір автора є висловленням його особистості, яке через концепцію загальної справедливості вимагає охорони так само, як й майновий потенціал твору [6, с. 282]. Отже, в основі своєї англо-саксонська система – економічна, а європейська доктрина «права автора» за своїм походженням – культурна.

З розвитком національної економіки прогрес у науці й техніці став одним з основних напрямків, тобто інтенсифікація винахідницької діяльності як частина творчої діяльності має величезне значення для забезпечення належного розвитку суспільства, науки і технології та вступу до міжнародних ринків. З огляду на вищесказане, в останні роки ми бачили динамічне покращення як інституційної системи захисту, так і системи правового регулювання інтелектуальної (творчої) діяльності. Потреба в такому поліпшенні впливає з масштабних порушень прав інтелектуальної власності через плагіат та інші форми порушення авторських прав [7].

Відповідно, на нашу думку, адаптація міжнародно-правових норм не лише забезпечить покращення правового регулювання галузі, але й дасть можливість запозичити світовий досвід регулювання прав на об'єкти інтелектуальної власності, який має значні традиції, що відпрацьовані століттями.

Міжнародній політиці відомі три способи, за допомогою яких авторські права, що виникли спочатку в одній державі, отримують визнання в іншій:

- шляхом багатосторонніх угод між державами;
- шляхом двосторонніх угод;
- визнання авторських прав, що виникли спочатку в іншій державі, на основі взаємності [6, с. 280].

Міжнародний період охорони авторських прав розпочався з підписання Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів у 1886 році. Наслідком підписання Бернської конвенції стало створення Бернського союзу, учасниками якого є понад 150 країн. Україна стала учасницею Бернської конвенції 25 жовтня 1995 р. Стисло характеризуючи Бернську конвенцію, варто зазначити, що вона затвердила концепцію територіалізму щодо охорони об'єктів авторських прав. Цей принцип закріплено у ст. 5 Бернської конвенції, відповідно до якої автори будь-якої країни-учасниці мають в інших країнах-учасницях щодо власних творів (як опублікованих, так і не опублікованих) права, які надаються нині чи будуть надані у майбутньому відповідними законами цих країн власним громадянам, а також права, спеціально передбачені Конвенцією.

Засада територіалізму виражається у з'ясуванні змісту авторських прав у Бернській конвенції. Обсяг прав визначається відповідно до закону країни, в якій обґрунтовується вимога щодо охорони. Суб'єкту охорони надається національний режим, тобто ті самі права, які надаються законодавством цієї країни. Крім цього, автору надаються права, спеціально передбачені Бернською конвенцією. Здійснення авторських прав та охорони цих прав у країні не залежить від охорони творів у країні їх походження.

Бернською конвенцією визначений перелік виключних прав автора. До них належить: право автора на переклад твору; право дозволяти його відтворення, дозволяти публічне виконання драматичних і музичних творів по радіо і телебаченню, переробку творів одного виду в інший, запис механічним способом музичних творів тощо [8].

Одним з важливих міжнародно-правових документів у сфері охорони авторських прав є Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право. Вона розроблялася під егідою ЮНЕСКО і підписана 6 вересня 1952 р. Отже, Всесвітня конвенція встановлює охорону прав на опубліковані твори для громадян країн-учасниць навіть у таких випадках, коли твори вперше були опубліковані на території країни, яка не підписала Всесвітньої конвенції. У Всесвітній конвенції сформульовано поняття «випуск твору у світ». У контексті Конвенції – це відображення в будь-якій матеріальній формі і надання невизначеному колу осіб примірників твору для читання або ознайомлення іншим способом, достатнім для сприйняття. Всесвітньою конвенцією з авторського права передбачено знак охорони авторських прав, шляхом встановлення символу – ©.

Всесвітньою конвенцією були встановлені пільгові терміни для перекладу навчальних та наукових творів, після спливу яких можливий їх переклад без згоди авторів. Ще однією особливістю Всесвітньої конвенції, на відміну від Бернської, є те, що Всесвітня конвенція не має зворотної сили [9].

Іншим важливим актом є Римська конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і мовних організацій (1961), яка забезпечує охорону прав виконавців на їх виконання, фонограми, виробників фонограм і передачі мовних організацій. Конвенція заснована на принципі національного режиму, який надається за законодавством країни, де потрібна охорона. Римська конвенція встановила мінімальний рівень охорони суміжних прав. Конвенція не має зворотної сили. Мінімальний строк охорони – 20 років (держави вправі встановлювати більш тривалі строки охорони). Усі випущені або призначені для продажу примірники фонограм повинні мати міжнародний знак охорони суміжних прав. Законодавство про авторське право і суміжні права виходить з того, що авторське право існує незалежно від суміжних прав, тоді як суміжні права існують тоді, коли є авторське право на твір. Авторське право є первинною категорією, а суміжні права – вторинною.

Суміжні права не лише залежать від авторського права, але й не існують без них. Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів творів, які вони виконують, та інших суб'єктів авторського права. Виробники фонограм повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права і виконавців. Організації мовлення повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм.

Ми оглянули лише кілька міжнародно-правових актів, які мають базову охорону для авторського права та суміжних прав. Загалом, більшість положень міжнародно-правових актів трансформовані в національне законодавство України. Відповідні положення містяться в законах України «Про міжнародне приватне право», «Про авторське право і суміжні права». Так, держави-лідери в обмін на полегшений доступ іноземних товарів і послуг на свої внутрішні ринки вимагають від країн-партнерів суворого дотримання прав інтелектуальної власності на свої винаходи та інновації. І це цілком вмотивовано, оскільки однією з головних проблем у сфері міжнародної торгівлі є виробництво і виведення на ринок піратської та контрафактної продукції. Саме тому боротьбі з піратством покликана сприяти система національних законодавств у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, основні положення яких в обов'язковому порядку мають відповідати вимогам Угоди ТРІПС, ухваленій на Уругвайському раунді переговорів СОТ у 1994 р. Саме з реалізації положень угоди ТРІПС випливає вагомий вплив СОТ на глобалізацію системи захисту прав інтелектуальної власності [10, с. 29].

Так, Угода ТРІПС передбачає тривірневу систему забезпечення прав інтелектуальної власності у глобальному масштабі. Перший рівень їх охорони включає заходи цивільного судочинства, незалежно від характеру (судового чи адміністративного) провадження в судових справах. Другий рівень – це механізми кримінального судочинства; а третій – правозастосовний інструментарій на митному кордоні, що реалізується, головним чином, у рамках адміністративних процедур, спрямованих на заборону імпорту контрафактних товарів [12, с. 292].

Отже, Угодою ТРІПС встановлені норми, що погоджені країнами-членами СОТ як мінімальні вимоги до правової охорони інтелектуальної власності. Варто зазначити, що, на думку фахівців, норми, що викладені в Угоді ТРІПС, багато в чому співпадають з положеннями давно існуючих міжнародних договорів з питань правової охорони інтелектуальної власності. Наприклад, положення, що вимагаються Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів, включені до Угоди ТРІПС

і застосовуються до правової охорони творів, які захищаються авторським правом.

Так, наприклад у ст. 181 Угоди зазначено, що суб'єктом авторського права на комп'ютерні програми є фізична особа або група фізичних осіб, які створили програму, чи, якщо допускається законодавством Сторін, юридична особа, що визначена як правовласник згідно із цим законодавством [13]. Однією з проблем охорони програмного забезпечення є відсутність в Україні стимулів для розвитку власного інтелектуального потенціалу, здатного підняти галузь інформаційних технологій, яка є однією з найбільш прибуткових, на якісно новий рівень. Виходячи з даних про кількість спеціалістів у галузі інформаційних технологій, які щороку залишають Україну, та враховуючи їх інтелектуальні здібності, слід наголосити на необхідності розробки державою заходів, спрямованих на створення гідних умов праці цієї категорії спеціалістів. У рамках такої політики держави може йти мова про розробку власного програмного забезпечення, альтернативного продукції Microsoft, яке стане доступним широким верствам населення та буде впроваджено в органах державної влади і управління. Такий крок допоможе подолати проблему використання неліцензійного програмного забезпечення та водночас виконати вимоги світової спільноти щодо подолання порушень у цій сфері [14]. Тому, на нашу думку, позитивними видаються зміни до законодавства, які сьогодні обговорюються, а саме – проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав № 7539 від 01.02.2018 р., яким передбачається, що майнові права на службовий твір, створений автором у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту) з органом державної влади, належать органу державної влади.

Паралельно слід зауважити, що сьогодні йде широка дискусія про подальші шляхи розвитку цілої системи законодавства про інтелектуальну власність, в тому числі й промислової власності тощо. Все більше уваги приділяється державній політиці у сфері регулювання суспільних відносин із приводу інтелектуальної власності щодо відповідності світовим стандартам. Розробляються і обговорюються проекти змін у спеціальні закони у зв'язку з появою нових результатів інтелектуальної діяльності, а також нових способів фіксації і розповсюдження інтелектуальних продуктів. Так, останні досягнення в області цифрової технології, мовного зв'язку тощо, обумовлені інтенсивним технологічним розвитком, породили багато питань щодо охорони прав мовних організацій, глобальної мережі Інтернет. Також сьогодні існують закони, які не приведені у відповідність із Цивільним кодексом України, не врегульовано належним чином питання охорони комп'ютерних програм, баз даних, промислових зразків і корисних моделей, «ноу-хау», раціоналізаторських пропозицій, існує неоднозначність термінології в різних нормативно-правових актах [15].

Хоча в Україні прийнято значний обсяг нормативних документів по боротьбі з піратством, реалізації майнових прав, проте актуальними залишається питання організації з колективного управління правами авторів, підвищення кваліфікації суддів, створення системи збору та розподілу винагороди за використання об'єктів суміжних прав, про що неодноразово наголошували міжнародно-правові інституції та організації. Варто зазначити, що ми спостерігаємо, як законодавство у сфері інтелектуальної власності в Україні змінюється лише в результаті зовнішніх факторів та впливів.

Про необхідність змін заявив і заступник міністра економічного розвитку і торгівлі України Михайло Тітарчук, а саме, що реально реформа інтелектуальної власності була запроваджена урядом ще в 2016 році. Це не тільки стосується колективного управління. На сьогоднішній день насправді сім законопроектів уже в Раді, і восьмий

ще готується. Фактично головна проблема – це колективне управління. І тому наші західні партнери на цьому наголошували дуже багато років, просто вже втомилися нам наголошувати і сказали: або ви робите, або ви втрачаєте переваги. Наприклад, законопроект, що стосується «патентного тролінгу». Це стосується промислових зразків та торгових знаків. Є такі бренди, як Google чи Starbucks. Є дуже інтелігентні й розумні люди, які реєструють у нас «Gougole» або «Starbux», а потім судяться. І оскільки в нас зараз ще немає спеціалізованого суду з інтелектуальної власності, звісно, що суди недосконалі [16].

Відповідно, можемо констатувати гостру потребу вдосконалення національного законодавства із врахуванням міжнародно-правових норм, що регулюють охорону інтелектуальної власності та запровадження Вищого суду з питань інтелектуальної власності, який є окремою новелою нового Закону «Про судоустрій і статус суддів», прийнятого Верховною Радою 2 червня 2016 р.

До позитивних зрушень у системі охорони можна віднести і той факт, що в Україні сьогодні йде активний процес створення відповідної судової ланки. Проте, як кожна нова справа, створення подібної судової юрисдикції матиме ряд проблем у процесі становлення, тому ми погоджуємось, що «для вирішення колізій, які виникатимуть під час застосування норм міжнародно-правових актів і національного законодавства, буде потрібно враховувати кожну конкретну ситуацію і формувати відповідну судову практику, а створення спеціалізованого IP-суду, який сьогодні активно формується, дасть можливість удосконалити правове регулювання інтелектуальної власності. В сучасних українських реаліях важко однозначно сказати, як буде формуватися судова практика з інтелектуальної власності, проте його майбутня діяльність – це новий крок по вдосконаленню системи охорони інтелектуальної власності відповідно до міжнародно-правових стандартів у зазначеній сфері [17].

У цілому, вступ України до СОТ і використання положень Угоди ТРІПС прискорить інтеграцію України у світове економічне співтовариство і мінімізує/унеможливить дискримінаційне ставлення до України у сфері налагодження міжнародної торгівлі, забезпечивши створення правового поля у сфері захисту інновацій і об'єктів права інтелектуальної власності, в тому числі й об'єктів авторських та суміжних прав.

Висновки. Отже, провівши наше дослідження, ми можемо зробити висновок, що існує цілий ряд міжнародних договорів, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності на міжнародному рівні. Загалом, серед цієї кількості міжнародно-правових актів на сьогоднішній день важливе значення відіграє Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, функції адміністрування якої покладені на Світову організацію торгівлі.

Ми погоджуємось із думкою більшості дослідників у галузі інтелектуальної власності, що, незважаючи на те,

що загальна кількість міжнародних багатосторонніх угод, котрі регулюють різноманітні аспекти відносин у сфері обігу об'єктів інтелектуальної власності, сягає нині близько сотні, саме на стандартах Угоди ТРІПС базується переважна більшість регіональних і національних торговельних режимів. Проте на сучасному етапі нормотворення найбільшу складність викликає питання узгодження інтересів усіх зацікавлених осіб у цій сфері і прийняття таких змін, які будуть практично корисні праволовцям авторських та суміжних прав і підвищать рівень охорони інтелектуальної власності на міжнародній арені. Тому прийняття заявлених урядом актів і створення спеціальної судової юрисдикції забезпечить удосконалення державної системи охорони інтелектуальної власності.

Недосконала та інертна на зміни система державного управління сферою правової охорони інтелектуальної власності призвела до відсутності істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов (боротьба з «патентним тролінгом», інтернет-піратством, задоволення потреб ІТ-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо). Як наслідок, наприкінці квітня 2018 року була оприлюднена інформація, а саме: офіційний представник Торгового представника Сполучених Штатів USTR вийшов у 2018 р. Спеціальну доповідь 301, в якій визначені торговельні партнери, котрі адекватно та ефективно не захищають і не забезпечують права інтелектуальної власності (ІВ) або ж інакше відмовляють у доступі до ринку новаторів США. Як наслідок, 12 країн – Алжир, Аргентина, Канада, Чилі, Китай, Колумбія, Індія, Індонезія, Кувейт, Росія, Україна, а також Венесуела – попали в список Priority Watch. Проблеми інтелектуальної власності в цих країнах будуть предметом інтенсивних двосторонніх відносин протягом наступного року [18]. Все вищевикладене свідчить про потребу вдосконалення правової охорони інтелектуальної власності. Вже заявлено на урядовому рівні, що реформування системи охорони здійснюється шляхом запровадження дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності, за якої Мінекономрозвитку забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національний орган інтелектуальної власності виконує окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики в зазначеній сфері; реорганізація системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами; удосконалення національного законодавства та його гармонізація до законодавства ЄС.

У Мінекономіки триває підготовка законопроекту «Про Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні» та інших законопроектів, які вдосконалять систему державної охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності, що, як сподіваємось, дасть відповіді на поставлені перед галуззю викликами та тими негативними наслідками, які були запроваджені для України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс № 435-15. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про міжнародне приватне право: Закон України №2709-15. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
4. Биркович Т.І., Сопілко І.М., Філик Н.В. та ін. Право інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: навч. посіб. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2015. 280 с.
5. Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах: Матеріали науково-практичної конференції. 17 травня 2016 р., м. Київ / Упорядн. Дорогих С.О.: К.: НДІП НАПрН України, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, Навчально-науковий центр інформаційного права та правових питань інформаційних технологій ФСП НТУУ «КПІ», 2016. 227 с.
6. Шибасва Л.О. Деякі особливості міжнародно-правової охорони права інтелектуальної власності. Форум права. № 3. 2016. С. 277–282.
7. Philyk N., Omelchenko H. The Value of Patents and improving patent protection of inventive activity. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник». Повітряне і космічне право. 2017. № 4. С. 105–111.
8. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. URL: zakon.rada.gov.ua/go/995_051

9. Міжнародна охорона авторських і суміжних прав. URL: https://studme.com.ua/121910107715/pravo/mezhdunarodnaya_ohrana_avtorskih_smeznyh_prav.htm
10. Столярчук Я.М. Роль СОТ у глобальній універсалізації правових норм захисту інтелектуальної власності. Стратегія розвитку України. 2017. № 1. С. 29–33.
11. Соглашение о торговых аспектах прав интеллектуальной собственности. URL: <http://zaron.rada.gov.ua>
12. Чистоклетов Л.Г. З досвіду США у галузі адміністративно-правового забезпечення безпеки суб'єктів господарювання. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 4. С. 291–293.
13. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
14. Філик Н.В., Омельченко Г.В. Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права: поняття, ознаки та права охорона. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2016. № 2. С. 130–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2016_2_23
15. Чистоклетов Л.Г. З досвіду США у галузі адміністративно-правового забезпечення безпеки суб'єктів господарювання. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 4. С. 291–293.
16. Патентний тролінг» та санкції США: заміністра економічного розвитку розповів про захист інтелектуальної власності в Україні. URL: <https://prm.ua/patentniy-troling-ta-sanktsiyi-ssha-zamministra-ekonomiki-titarchuk-rozpoviv-pro-zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-v-ukrayini/>
17. Філик Н.В., Ничипорук М.Ю. Міжнародні договори і угоди у сфері інтелектуальної власності як джерела права інтелектуальної власності. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 5. URL: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/96>
18. USTR Releases 2018 Special 301 Report on Intellectual Property Rights. URL: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/april/ustr-releases-2018-special-301-report>

УДК 347.451.031

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

LEGAL GUARANTEES OF PRODUCT QUALITY ASSURANCE

Верхола Ю.В.,

*викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Проаналізовано спеціальні нормативні акти, які забезпечують правові гарантії належної якості продукції. Зроблено низку висновків, спрямованих на вдосконалення правових гарантій забезпечення належної якості продукції, що споживається.

Ключові слова: споживач, гарантія якості, належна якість.

Проанализированы специальные нормативные акты, которые обеспечивают правовые гарантии надлежащего качества продукции. Сделан ряд выводов, направленных на совершенствование правовых гарантий обеспечения надлежащего качества потребляемой продукции.

Ключевые слова: потребитель, гарантия качества, надлежащее качество.

Special regulations that provide legal guarantees of product quality is analyzed. A number of conclusions aimed at improving the legal guarantees to ensure the quality of products consumed are made.

Key words: consumer, quality assurance, necessary quality.

Постановка проблеми. Захист інтересів і прав споживачів неможливий без забезпечення гарантії отримання товарів і послуг високого рівня якості. Право споживачів-громадян на придбання товарів належної якості в незалежній Україні стало одним з основних конституційних прав громадянина, реалізація якого потребує встановлення певних гарантій.

Метою статті є встановлення правових гарантій прав споживачів щодо забезпечення належної якості придбаної продукції на основі чинного законодавства, а також вироблення пропозицій з удосконалення чинного законодавства України про захист прав споживачів. Для досягнення визначеної мети в процесі дослідження поставлено такі завдання: проаналізувати чинне законодавство, що регулює відносини забезпечення прав споживачів у сфері якості товарів; дослідити правові гарантії забезпечення належної якості продукції; сформулювати пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення захисту прав споживачів на придбання продукції належної якості.

Стан дослідження. Необхідність проведення такого дослідження пов'язана насамперед з наявністю

об'єктивних проблем у сфері застосування засобів захисту прав споживачів, зумовлених недосконалістю чинного законодавства, активним розвитком ринкових відносин. Тією чи іншою мірою ці проблеми були об'єктом дослідження в працях О.В. Дзери, О.І. Загорулька, О.В. Зверева, Л.М. Іваненко, Т.О. Кагала, С.А. Косінова, В.М. Коссака, Г.А. Осетинської, Н.С. Салухіної, В.С. Щербини, О.М. Язвінської та ін.

Виклад основного матеріалу. Право споживача на придбання товарів належної якості в незалежній Україні стало одним з основних конституційних прав громадянина, реалізація якого потребує встановлення певних гарантій. Відповідно до ст. 50 Конституції України, кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на компенсацію завданої порушенням цього права шкоди.

Конституція гарантує кожному, зокрема й іноземним громадянам та особам без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах (ст. 26), право «<...> вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена».